

Nej, de unga har inte blivit fattigare än sina föräldrar

Dagens Nyheter den 18 september 2017

Budskapet att dagens unga blir fattigare än sina föräldrar bekräftar många farhågor om samhällsutvecklingen i västvärlden. Men det bygger till stor del på misstolkning av statistiken.

Det är svårt att tänka sig ett tydligare tecken på att ett lands ekonomi slutat att fungera än att en hel generation växer upp och blir fattigare än sina föräldrar. När konsultbolaget McKinsey förra året släppte en rapport med den suggestiva titeln "Poorer than their parents" visste de sannolikt exakt vad de gjorde. I drygt ett års tid har debattörer, analytiker och journalister hänvisat till denna McKinsey-rapport, inte minst i analyser av Brexit, Trumps valseger och populismens framgångar i allmänhet.

För McKinsey har uppmärksamheten inneburit mängder av gratisreklam när rapporten omnämns på nyhets- och debattplats. Tyvärr har nästan ingen som hänvisat till rapporten lyckats att korrekt återge dess budskap. Rapporten är full av just sådan statistik som journalister tenderar att missförstå i sin jakt på nyhetsvärde och överraskningar.

I en analys av tillståndet i EU hänvisar exempelvis SVT:s utrikeskommentator Erika Bjerström till rapporten. Enligt henne visar den chockerande siffror som att 60–70 procent av alla britter är fattigare än sina föräldrar. Om rapporten faktiskt visade detta, ska vi nog vara glada om de enda politiska konsekvenserna är att Storbritannien lämnar EU. Bjerströms beskrivning av vad rapporten visar är dock helt fel, som tur är.

I korthet visade McKinsey-rapporten att inkomstutvecklingen för stora befolkningsgrupper i framför allt Italien, Storbritannien och Nederländerna har varit dålig eller till och med negativ under perioden 2005 till 2014. Dessutom varnade rapporten för att många riskerar att få det sämre ställt ekonomiskt än sina föräldrar. Rapportnamnets anspelning på att människor blir fattigare än sina föräldrar är alltså en varning för något som riskerar att hända, inte något som i rapporten visas ha inträffat.

Till saken hör också att den studerade tidsperioden 2005 till 2014 helt domineras av den värsta finansiella krisen sedan 1930-talets depressionsår. Det är en tioårsperiod som inte är representativ för tidigare decennier, och därför inte heller lämplig som underlag för extrapoleringar framåt i tiden.

Det huvudsakliga skälet till att rapportens resultat blir förvrängda är emellertid en statistisk teknikalitet med stor betydelse. Rapporten handlar nämligen inte om hur inkomsterna utvecklats för faktiska individer eller hushåll. Den handlar om grupper och befolkningssegment, vilket spelar stor roll för hur resultaten kan tolkas.

Inkomsterna i genomsnitt för en grupp, exempelvis unga mellan 16 och 24 år, kan stagnera eller till och med falla även om alla i gruppen får ökade inkomster. Skälet är att gruppens sammansättning

ständigt förändras. Alla blir äldre och de som fyller 25 år lämnar gruppen, som i stället fylls på med nya 16-åringar.

Detta nämns pliktskyldigt om än något kryptiskt i rapporten. Likväl har jag hittills inte sett någon hänvisa till den utan att samtidigt råka ersätta begreppen befolkningssegment och befolkningsgrupper med människor eller hushåll.

Kanske beror detta på en vilja att förenkla budskapet. Påståendet att 60 procent av britterna är fattigare än sina föräldrar är möjligen lättare att tolka än påståendet att 60 procent av brittiska hushåll finns i inkomstgrupper som mellan 2005 och 2014 hade stagnerande eller fallande inkomstutveckling. Men eftersom det första påståendet är fel och saknar täckning i rapporten borde det naturligtvis inte göras, och inte heller ligga till grund för politiska analyser.

Om man tror att populism och extremism gynnas av en dålig ekonomisk utveckling, är det närmast oansvarigt av McKinsey att släppa en rapport som skapar missförstånd, omotiverad alarmism och felaktigt ger bilden att det går utför med västvärldens ekonomier. Dessutom innebär feltolkningen att många ärliga försök att förstå hur ekonomin påverkar politiska strömningar kommer att byggas på en felaktig diagnos.

När det gäller Brexit råkar det till exempel vara så att när Storbritannien röstade om att lämna EU pekade många kurvor över den ekonomiska utvecklingen åt rätt håll. Landet hade snabbt fallande arbetslöshet som var tillbaka på 1970-talets låga nivåer. Sysselsättningen var den högsta som någonsin uppmätts, BNP per capita likaså. Inkomstklyftorna i Storbritannien är förvisso stora, men de växte främst på 1980-talet, och under åren mellan finanskrisen 2008 och folkomröstningen 2016 minskade de något.

Ska beslutet att lämna EU förklaras med ekonomiska faktorer är det faktiskt fullt tänkbart att den goda ekonomiska utvecklingen gav brittiska väljare hybris. När det gått bra länge kan man lättare få för sig att man klarar sig utan att samarbeta inom EU, och utan det smörjmedel som den fria rörlighetens arbetskraftsinvandring utgör i den brittiska ekonomin.

Diskussionen om hur den politiska opinionen påverkas av ekonomiska faktorer är viktig. Den är värd att föras utifrån en korrekt och nyanserad bild av den ekonomiska utvecklingen. Den omtalade McKinsey-rapporten är tyvärr ingen bra utgångspunkt.

Andreas Bergh